

Internet en social media

Groep 8

🕒 170 min

Begrippen

Internet, social media, mediawijsheid, sexting, seks en media, pornobeelden

Benodigheden

- ✓ Digibord
- ✓ Werkblad 'Hoe mediawijs ben jij? Situaties', voor elke leerling één
- ✓ Werkblad 'Tips en tricks voor veilig internet', voor elke leerling één
- ✓ Achtergrondinformatie 'Hoe mediawijs ben jij?', toelichting op situaties.

Lesdoelen

- ▶ De leerlingen kunnen uitleggen hoe zij veilig contact kunnen leggen en onderhouden via online media.
- ▶ De leerlingen kunnen uitleggen hoe zij online onveilige situaties kunnen herkennen en hoe zij vervolgens moeten handelen.
- ▶ De leerlingen kunnen uitleggen wat het verschil is tussen naaktbeelden en -films van mensen in de media en mensen in de realiteit.
- ▶ De leerlingen kennen het begrip en de gevolgen van sexting en weten dat het doorsturen van naaktbeelden zonder toestemming verboden is.

Internet en social media

Wensen en grenzen

Online kun je berichten, foto's en video's delen met mensen die je kent of leert kennen. Je kunt muziek delen en je eigen stijl op je profiel laten zien. Je kunt ook beelden of video's tegenkomen waar je niet naar op zoek was, naaktbeelden bijvoorbeeld. In deze les bespreken we wat je bedoeld of onbedoeld kunt tegenkomen op het internet en hoe je hier mee om kunt gaan en op kunt reageren.

Naakt op internet

⌚ 30 min

Wat gebeurt er allemaal met naakt en seks op internet?

Dia

1

Internet En Social Media

Start de les en vertel: online kun je berichten, foto's en video's delen met mensen die je kent of leert kennen. Je kunt muziek delen en je eigen stijl op je profiel laten zien. Je kunt ook beelden of video's tegenkomen waar je niet naar op zoek was, naaktbeelden of -video's bijvoorbeeld. In deze les bespreken we wat je bedoeld of onbedoeld kunt tegenkomen op het internet en hoe je hier mee om kunt gaan en op kunt reageren.

Dia

2

Naakt Op Het Internet
Waar Denk Je Aan?

Vraag de leerlingen waar zij aan denken bij de woorden 'internet' en 'naakt' of 'seks'. Laat de leerlingen eventueel één voor één naar voren komen om woorden op het digibord te schrijven. Vat de opsomming samen en vul waar nodig aan.

Internet en naakt

Dia

3

Dr. Corrie Over Naakt

Start de video van dr. Corrie over internet, seks en (naakte) man- en vrouwbeelden en films.

Dia

4

Naakt Op Internet
Wat Vond Je Van De Aflevering Van Dr. Corrie?

Bespreek de video na aan de hand van de vragen op de dia en vraag door:
Zijn jullie zelf weleens in aanraking geweest met naaktfoto's of -video's op internet, social media of in tijdschriften?
Zijn deze beelden in bladen, films en online echt? Wat is er niet echt aan?

Dia

5

Stelling: Wat Vind Jij?

Een Film Met Bloot En Seks Is Geschikt Voor Kinderen Onder De 13!

Behandel de stellingen en vinkvragen op de volgende dia's. Vraag de leerlingen naar hun antwoorden en bespreek deze aan de hand van de antwoorden op het bord. Laat leerlingen bijvoorbeeld hun handen opsteken of opstaan als ze het eens zijn met de stelling. Vink het meest gegeven antwoord aan en lees samen de feedback.

Dia

6

Stelling: Wat Vind Jij?

Wat Doe Je Als Je Per Ongeluk Op Een Site Komt Met Seksfoto's En -Filmpjes?

Bespreek de stelling met de leerlingen in de klas.

Dia

7

Stelling: Wat Vind Jij?

Wat Doe Je Als Een Paar Van Je Vrienden Naar Porno Kijken?

Bespreek de stelling met de leerlingen in de klas.

Hoe mediawijs ben jij?

⌚ 30 min

Weten de leerlingen wat wel en niet verstandig is op internet en social media?

Dia

8

Hoe Mediawijs Ben Jij?

Maak groepjes van vier leerlingen. Geef elke leerling het werkblad 'Hoe mediawijs ben jij? Situaties' en laat ze individueel nadenken over hun reactie op de situaties. Leg uit dat het doel van de activiteit is om te leren hoe je op een veilige manier om kunt gaan met verschillende situaties op internet.

Vraag de leerlingen vervolgens om de situaties in hun groep te bespreken en antwoord te geven op de vragen op het werkblad.

Dia

9

Waar Let Jij Op Als Je Een Nieuwe Foto Online Plaats?

Bespreek de situaties klassikaal na aan de hand van de vinkvragen op deze en de volgende dia's. Loop alle antwoorden klassikaal na en vraag de leerlingen ook om aanvullingen. Laat één van de leerlingen zijn of haar antwoord aanvinken op het digibord of vink de antwoorden van meerdere leerlingen aan. Gebruik eventueel aanvullend onderstaande vragen om de discussie te verdiepen:

- ▶ Wie zou je in vertrouwen nemen als er iets op internet gebeurt wat niet prettig voelt?
- ▶ Zou je het gemakkelijk vinden om zoiets aan iemand te vertellen?
- ▶ Wat (of wie) zou je kunnen tegenhouden om zoiets aan iemand te vertellen?

Ik wil er leuk op staan	Ik bedenk vooraf of ik wil dat anderen me zo zien	Ik wil er grappig uitzien
Ik let op de mensen die ik aan heb (bijvoorbeeld geen foto's in zwevendek of blikse)	Ik bedenk of ik het erg zou vinden als anderen deze foto optaan of delen	Ik vraag anderen om toestemming als ze ook op de foto staan, voordat ik ze online plaats

Checken!!

Dia

10

Wat Zou Jij Doen Als...

...Een (On)Bekende Je Online Persoonlijke Vragen Stelt?

Geef voorbeeldvragen als: 'Heb je wel eens gezoend?' of 'Op wie ben je verliefd?'.

Bespreek de situatie klassikaal na aan de hand van de vinkvraag op de dia. Loop alle antwoorden klassikaal na en vraag de leerlingen ook om aanvullingen. Laat één van de leerlingen zijn of haar antwoord aanvinken op het digibord of vink de antwoorden van meerdere leerlingen aan. Licht toe dat deze antwoorden een hele goede keuze zijn:

- ▶ Ik zou zeggen dat ik dat geen leuke vraag vind
- ▶ Ik zou de chat wegklikken en het aan mijn ouders vertellen
- ▶ Ik zou deze persoon 'ontvolgen' of blokken
- ▶ Ik zou zeggen 'Ik ken je niet goed genoeg om daar antwoord op te geven'

Deze antwoorden zijn een minder goede keuze:

- ▶ Ik zou gewoon antwoorden, ook als ik het eigenlijk geen leuke vraag vind
- ▶ Ik zou vragen: 'Heb jij weleens gezoend?'

Vraag de leerlingen ook waarom ze denken dat dit minder goede keuzes zijn (ga eventueel even terug naar de vraag met de terugknop). Gebruik eventueel onderstaande vragen om de discussie te verdiepen:

- ▶ Wie zou je in vertrouwen nemen als er iets op internet gebeurt wat niet prettig voelt?
- ▶ Zou je het gemakkelijk vinden om zoiets aan iemand te vertellen?
- ▶ Wat (of wie) zou je kunnen tegenhouden om zoiets aan iemand te vertellen?

Ik zou gewoon antwoorden, ook als ik het eigenlijk geen leuke vraag vind	Ik zou zeggen dat ik dat geen leuke vraag vind	Ik zou vragen: 'Heb jij weleens gezoend?'
Ik zou de chat wegklikken en het aan mijn ouders vertellen	Ik zou deze persoon 'ontvolgen' of blokken	Ik zou zeggen 'Ik ken je niet goed genoeg om daar antwoord op te geven.'
Checken		

Dia

11

Wat Zou Jij Doen Als...

...Een (On)Bekende Je Vraagt Om Je Kleren Uit Te Trekken Voor De Webcam?

Bespreek de situatie klassikaal na aan de hand van de vinkvraag op de dia. Loop alle antwoorden na en vraag de leerlingen ook om aanvullingen. Laat één van de leerlingen zijn of haar antwoord aanvinken op het digibord of vink de antwoorden van meerdere leerlingen aan. Licht toe dat deze antwoorden goed zijn:

- ▶ Ik houd mijn kleren aan en klik weg
- ▶ Ik roep mijn ouders
- ▶ Ik klik weg en wis deze persoon uit mijn contacten/volgers

De andere antwoorden zijn geen goede keuzes. Vraag de leerlingen ook waarom ze denken dat dit minder goede keuzes zijn (ga eventueel even terug naar de vraag met de terugknop). Gebruik eventueel onderstaande vragen om de discussie te verdiepen:

- ▶ Wie zou je in vertrouwen nemen als er iets op internet gebeurt wat niet prettig voelt?
- ▶ Zou je het gemakkelijk vinden om zoiets aan iemand te vertellen?
- ▶ Wat (of wie) zou je kunnen tegenhouden om zoiets aan iemand te vertellen?

<p>Ik houd mijn kleren aan en klik weg</p> ☐	<p>Ik laat een klein stukje blote schouder zien</p> ☐	<p>Ik roep mijn ouders</p> ☐
<p>Ik klik weg en wis deze persoon uit mijn contacten/volgers</p> ☐	<p>Ik zeg 'trek zelf eerst maar eens wat uit'</p> ☐	<p>Ik laat een stukje van mijn blote benen zien</p> ☐

Checken

Dia

12

Wat Zet Jij In Een Snap/Post/Reel?

Bespreek de situatie klassikaal na aan de hand van de vinkvraag op de dia. Loop alle antwoorden klassikaal na en vraag de leerlingen ook om aanvullingen. Laat één van de leerlingen zijn of haar antwoord aanvinken op het digibord of vink de antwoorden van meerdere leerlingen aan. Lees gezamenlijk de feedback. Licht toe dat deze antwoorden goed zijn:

- ▶ Ik zeg vooral wat ik leuk vind
- ▶ Ik hou het algemeen

De andere antwoorden zijn geen goede keuzes. Vraag de leerlingen ook waarom ze denken dat dit minder goede keuzes zijn (ga eventueel even terug naar de vraag met de terugknop). Gebruik eventueel onderstaande vragen om de discussie te verdiepen:

- ▶ Wie zou je in vertrouwen nemen als er iets op internet gebeurt wat niet prettig voelt?
- ▶ Zou je het gemakkelijk vinden om zoiets aan iemand te vertellen?
- ▶ Wat (of wie) zou je kunnen tegenhouden om zoiets aan iemand te vertellen?

Ik zeg vooral wat ik leuk vind	Ik post over dingen die me boos maken	Ik post soms aan volgens mijn adres, telefoonnummer of mailadres
Ik post waar ik ben (op vakantie, het weekend, bij de (schoon)moeder)	Ik post het als ik ruzie heb	Ik hou het algemeen

[Checken](#)

Dia

13

Hoe Mediawijs Ben Jij?

Bespreek de vragen op de dia en geef de leerlingen het werkblad 'Tips en Tricks om veilig te internetten' mee naar huis om nog eens rustig na te lezen. Geef daarbij ook aan dat ze later altijd nog vragen kunnen stellen.

Videobellen

Cammen en videobellen met mensen kan erg leuk zijn. Bedenk wel dat alles wat je zegt en doet voor een (web)camera opgenomen kan worden en gedeeld met anderen. Wees dus voorzichtig en cam bij voorkeur niet met mensen die je niet (goed) kent. Als je camt/videobelt met iemand die je offline nog nooit gezien hebt:

- deel geen persoonlijke informatie
- doe geen dingen waar jij je ongemakkelijk bij voelt
- klik weg als de ander dingen doet waar jij je ongemakkelijk bij voelt
- vertel het je ouders of leerkracht als er iets vervelends is gebeurt

Op de website www.helpwanted.nl kun je ook meer informatie vinden en anoniem vragen stellen.

Chatten

Het kan erg leuk zijn om via internet nieuwe mensen te ontmoeten. Zolang het leuk is, is hier helemaal niks mis mee. Wees altijd voorzichtig met het delen van persoonlijke verhalen met mensen die je niet (goed) kent. Ook mensen die je kent (of denkt te kennen) kunnen misbruik maken van je persoonlijke informatie. Het is minder erg als iemand weet dat jij van dansen houdt, dan in welke straat je woont. Als iemand je online echt ongemakkelijk laat voelen: klik weg en vertel het je ouders of op school. Onthoud dat het nooit jouw eigen schuld is! Er zijn wel tips en veiligheidsmaatregelen die je kunt nemen om de kans te verkleinen dat iemand online misbruik van je maakt:

- geef nooit persoonlijke gegevens (adres, telefoonnummer, email) aan andere chatters
- deel geen persoonlijke informatie (wanneer ga je op vakantie)
- zodra iemand jou een ongemakkelijk gevoel geeft of je online iets vraagt wat jij niet wilt: doe het niet

Sexting

⌚ 30 min

Wat zijn de risico's van het maken en delen van naaktfoto's en -filmpjes?

Dia

14

Sexting

Wat Betekent Sexting?

Vraag de leerlingen waar zij aan denken bij het woord 'sexting'.

Vul aan: sexting is het versturen en/of ontvangen van seksuele foto's, video's en berichtjes tussen (twee) mensen die hier (beiden) vrijwillig toestemming voor geven. Je kunt ook aan sexting doen via videobellen of de webcam. Aan al deze spelregels moet je je houden:

- Er mag geen sprake zijn van druk of dwang,
- De foto's, video's en berichtjes mogen niet verspreid worden,
- De foto's, video's en berichtjes mogen niet stiekem gemaakt zijn,
- Er mag geen sprake zijn van een ongelijke machtsverhouding en bij jongeren mag er geen leeftijdsverschil van vijf jaar of meer zijn,
- De foto's, video's en berichtjes mogen niet gebruikt worden voor pesten of chantage,
- De foto's, video's en berichtjes mogen niet gebruikt worden om er geld mee te verdienen.
- Het is strafbaar om als volwassene aan sexting te doen met kinderen onder de zestien jaar, en om sexts te versturen zonder toestemming. Dat laatste wordt ook wel 'shame sexting' genoemd.

Tip voor de leerkracht bij praten over sexting: vermijd labels als 'dom' voor het maken van foto's en filmpjes. Als er sexting-misbruik plaatsvindt, is de drempel hoger voor het slachtoffer om hulp in te schakelen. Het is nooit de schuld van het slachtoffer. Oordelen kunnen een open gesprek in de weg staan. Of je wel of niet aan sexting doet, is je eigen keuze (als het past binnen ontwikkeling/leeftijd/gelijkwaardige context).

sexting

Dia

15

Een Film Over Shame-Sexting

Vertel de leerlingen dat jullie gaan kijken naar een filmpje over shame-sexting en start vervolgens het filmpje op het digibord. Het filmpje is van Help Wanted en Young 055 en laat zien:

Hoe een utopische reactie vanuit de omgeving bij sexting-misbruik eruit ziet. We zouden natuurlijk graag zien dat er op deze manier gereageerd wordt bij shame-sexting: het slachtoffer wordt gesteund en ontschuldigd en de plegger wordt aangesproken op diens gedrag.

Dia

16

Wat Vind Jij Van..

Bespreek het filmpje na aan de hand van de vragen op de dia en vraag door:

- ▶ Hoe zou jij het vinden als iemand een naaktfoto van jou doorstuurt naar anderen (zonder jouw toestemming)?
- ▶ Wat kun je het beste doen als je een naaktfoto van een klasgenoot ontvangt?

Begeleid de discussie. Leg uit wat je kunt doen als je een naaktfoto van een klasgenoot op je telefoon ontvangt (de foto wissen, niet doorsturen, de persoon in kwestie vertellen dat deze foto rondgaat, anderen zeggen dat ze de foto moeten wissen, je ouders of leerkracht vertellen wat er gebeurd is).

Let op: stuur de discussie bij op het moment dat er vooral gepraat wordt over het meisje dat de foto van zichzelf gemaakt en doorgestuurd heeft. Het gaat vooral om het doorsturen van filmpje door de ander (zonder toestemming van het meisje) en dat dit niet mag (zelfs strafbaar is). En het gaat om de reactie van de klasgenoten (uitlachen, pesten) en het gevolg wat dit op het meisje heeft. Licht toe dat je nooit kunt weten of de foto of het filmpje vrijwillig en met toestemming (zonder druk of dwang) is gemaakt of opgenomen. Vertel de leerlingen dan ook dat ze de persoon in kwestie niet negatief mogen beoordelen. Ze weten immers niet hoe de foto/ het filmpje tot stand is gekomen.

.. het meisje in het filmpje dat een naaktfoto van zichzelf maakt en doorstuurt naar haar vriendje?
 .. de jongen in het filmpje die de naaktfoto doorstuurt?
 .. de klasgenoten in het filmpje die de foto ontvangen en het meisje uitlachen?

Dia

17

Wat Heb Je Geleerd Over (Shame) Sexting?

Sluit de groepsdiscussie af. Vraag de leerlingen wat zij geleerd hebben. Vul als het nodig is aan dat:

- ▶ leerlingen een ander niet mogen overhalen of dwingen om iets bloots te laten zien,
- ▶ leerlingen geen naaktfoto's of -filmpjes mogen maken en deze zonder toestemming versturen.

• Wat vind je van het versturen en doorsturen van naaktfoto's en - filmpjes?
 • Wanneer is dit strafbaar en wet kunnen de gevolgen zijn?

Instagram profiel

⌚ 30 min

Instructie vooraf: zet als leerkracht een fictief Instagram profiel op en maak hierin alle fouten die gemaakt kunnen worden bij het opzetten van een profiel, bijvoorbeeld een slechte profielfoto, teveel persoonlijke informatie in het profiel, profiel niet voldoende afgeschermd.

Wat zet je wel en niet op Instagram?

Dia

18

Instagram Profiel

Toon het fictieve Instagram profiel en laat de leerlingen tips geven ter verbetering. Stel hierbij vragen als:

- ▶ Wat zou jij veranderen aan dit profiel en waarom?
- ▶ Wat zou je zo laten en waarom?
- ▶ Wat kan er misgaan als je dit profiel niet aanpast?

Gebruik hiervoor het werkblad Achtergrondinformatie 'Hoe mediawijs ben jij'.

• Wat is er goed en fout aan dit profiel?
• Wat zou jij anders doen?

Post op Instagram

⌚ 50 min

Instructie vooraf: Vvoor deze werkvorm heb je in ieder geval twee weken nodig.

Wat gebeurt er met een foto op Instagram?

Dia

19

Post Op Instagram

Week 1: Plaats met de leerlingen een foto op Instagram (in een bestaand account). Vraag de Instagramvolgers om deze post zoveel mogelijk te liken en delen om te laten zien hoeveel mensen dit bericht kunnen ontvangen.

Week 2: Kijk met de leerlingen naar de post en bekijk hoeveel mensen de post en foto hebben kunnen zien en wie dat dan waren. Bespreek met de klas:

- ▶ Hoeveel mensen hebben deze foto gezien?
- ▶ Hoe kan het dat zoveel mensen deze foto gezien hebben?
- ▶ Zijn dit alleen jouw vrienden?
- ▶ Waar moet je aan denken als je een foto plaatst?
- ▶ Wat voor soort foto's kun je beter niet plaatsen?
- ▶ Wat kan er gebeuren als je een naaktfoto of hele sexy foto plaatst?
- ▶ Wie kun je vragen om mee te denken als je het niet zeker weet?

Plaats een foto of post op Instagram en kijk wie de foto na twee weken allemaal gezien heeft.

Dia

20

Wat Heb Je Vandaag Geleerd?

Sluit de les af: het kan leuk en spannend zijn om sexy foto's van jezelf te maken en naar iemand te sturen. Dat is niet verkeerd, maar je kunt hier het beste voorzichtig mee omgaan en alleen doen met iemand die je vertrouwt en waar je van tevoren afspraken mee hebt gemaakt. Het kan namelijk zijn dat die ander ongevraagd en zonder dat jij dat wilt jouw foto's doorstuurt. Dit mag niet en is niet oké. Weet dat wanneer jou of iemand anders in je omgeving dit overkomt, het nooit de fout is van degene die de foto of het filmpje stuurt, maar altijd van degene die de foto of het filmpje doorstuurt. Gaat er iets mis, dan hoeft je je dus niet te schamen. Praat er over met iemand die je kan helpen.

Wist je dat het strafbaar is om naaktbeelden door te sturen zonder dat diegene die op de beelden staat heeft gezegd dat het mag? Als je zelf een naaktfoto of filmpje ontvangt of doorgestuurd krijgt mag je deze dus niet doorsturen zonder toestemming van diegene die erop staat. Bovendien is dat natuurlijk heel naar voor degene die op de beelden te zien is.

Je kunt internet en social media gebruiken om leuke contacten te leggen en onderhouden, maar zorg wel dat je het veilig doet!

Afsluiting

Het kan leuk en spannend zijn om sexy foto's van jezelf te maken en naar iemand te sturen. Dat is niet verkeerd, maar je kunt hier het beste voorzichtig mee omgaan en alleen doen met iemand die je vertrouwt en waar je van te voren afspraken mee hebt gemaakt. Het kan namelijk zijn dat die ander ongevraagd en zonder dat jij dat wilt jouw foto's doorstuurt. Dit mag niet en is niet oké. Weet dat wanneer jou of iemand anders in je omgeving dit overkomt, het nooit de fout is van degene die de foto of het filmpje stuurt, maar altijd van degene die de foto of het filmpje doorstuurt. Gaat er iets mis, dan hoef je je dus niet te schamen. Praat er over met iemand die je kan helpen.

Wist je dat het strafbaar is om naaktbeelden door te sturen zonder dat diegene die op de beelden staat heeft gezegd dat het mag? Als je zelf een naaktfoto of filmpje ontvangt of doorgestuurd krijgt mag je deze dus niet doorsturen zonder toestemming van diegene die erop staat. Bovendien is dat natuurlijk heel naar voor degene die op de beelden te zien is.

Tip 1

Veel jongeren kijken porno. Daar is niets mis mee, maar wel als het hun enige vorm van seksuele voorlichting is. Vertel leerlingen dat porno is gemaakt voor volwassenen. Dit heeft echter weinig met seks in het echt te maken. Daar gaat het om intimiteit en samen ontdekken wat jij en de ander fijn vinden. Seks is ook wel eens heel stuntelig en soms heel grappig, dan kan je er samen om lachen.

Tip 2

Sommige kinderen vinden het lastig om hun ervaring met een ander te delen, vooral als het gaat om een onprettige situatie met iemand die zij kennen of aardig vinden. Kinderen kunnen ook gechanteerd worden of onder druk gezet om een geheim niet te vertellen. Ze kunnen zich schamen of bang zijn voor reacties van ouders of andere volwassenen (dat zij boos worden). Maak duidelijk dat het belangrijk is om onprettige situaties op internet te delen met iemand die zij vertrouwen. Leg uit dat de ander kan helpen om het probleem op te lossen.

Tip 3

In het document 'Tips en tricks voor veilig internetten' vind je voor elke situatieschets tips die je tijdens de nabespreking kunt gebruiken als richtlijn.